

Déry Tibor X-ben

Minden ismeretlen itt ennek a szemnek, amely már hetvenöt éve issza magába a világot. A székek, a poharak, az arcok. Mint G. A. úr X-ben, úgy jár Déry Tibor Szegeden: mindent szeretne egyszerre megtudni arról a városról, ahol megszületése után negyvenhárom évvel bemutatják végre az Oriáscsecsemőt. S többet megtud azokról, akik titkait kifürkészni ülték le vele szemben a szerkesztőségi szobában, mint azok róla. Mert még mindig fiatalok ezek a szemek, tárva vannak a világra: úgy felelnek, hogy kérdeznek.

A kézfogásról fonódnak egymásba a mondatok. A nemzedékek kézfogásáról, az öregek segítő, a fiatalok félve nyújtott kezéről. A keserű ráncok közt akkor megmozdul a száj is. Ritka pillanatot: Déry anekdotát mond. Egyet a legendák közül.

— 1916-ban történt, nem is: 17-ben. Akkor már közzölte a Nyugat egyik versemet, egyszer meghívtak a Nyugat asztalához is. Ott találkoztak a Vigadó kávéházában. Nehéz hetekbe került, amíg rászántam magam, hogy elmenjek, vagy háromszor kerültem körbe a házat, aztán különös dolog történt velem. Egyszerűen hepciás lettem, felszegett fejjel vágtam neki a teremnek, mindenkiel kezet fogtam és jó hangosan mondtam a nevemet. Aztán odaértem Adyhoz, ismertem én őt nagyon jól, mondtam a nevem, ő pedig akkor már nagyon motyogva beszélt, a száját alig mozgatva mormolta a sajátját. S akkor abban a leírhatatlan lelkiállapotban hűvösen így szóltam: Bocsánat, nem értettem a nevét. Aztán csak arra emlékszem, hogy leszédültem a székre, Ignótus mellé, aki ezt mondta — máig is emlékszem —: Ne legyen sohasem újságíró.

Az ítélet, nincs Déryje ül egy ismeretlen folyóiratnak a szerkesztőségében. A fiatalság után öregségéről vall néhány szóban. A már mindig elmaradó utazásokról, arról, hogy már csak napi két füzetlapnyit képes megírni. Az emlékezés Déryje, aki néha G. A. úrként bocsátkozik már le saját múltjába, a rádióknak nemrégiben adott nyilatkozatáról beszél: Lenin nevét először a békeidekrétumon medítáló



Déry Tibor dedikál

Szép Ernő-cikkben látta leírva az Est-ben.

Az arc szigorú, de van mosolya is. Kedvesen, ironikusan kérde hetvenen túlról a húszévesektől: lesz-e bennetek erő így megmaradni, lesz-e bennetek erő fél-század múlva az öregség dicseretét fiatalként elmondani? A száj ezt mondja: köszönöm a vendéglátást, a szem figyelmeztet: belétek láttam. Aztán hirtelen üres lesz a szoba, üresebb, mint a papír, amelyen csak ennyi a hír:

Tegnap, március 22-én Déry Tibor feleségével együtt baráti beszélgetésen találkozott a Tiszatáj szerkesztőivel és a szegedi írókkal, költőkkel. Beszélgettek többek között a vidéki írók helyzetéről, anyagi és erkölcsi megbecsüléséről, az idősebb és fiatal írók kapcsolatáról, Németh László drámájának szegedi premierjéről.

A többi: egy találkozás mulékony varázsa. Szó, szó, szó.

Veress Miklós

A Tisza-szabályozás hőse

Vásárhelyi Pál 175 éve született

A Tisza-szabályozás hőse és mártírja, Vásárhelyi Pál 175 éve született. 1844-ben került közvetlen kapcsolatba a Tiszával: megbízást kapott a Tisza-völgyi folyó és víz-szabályozás tervének elkészítésére. A szabályozás nem állami feladatnak indult, hanem a különböző társulatokba tömörült birtokosok költségén kellett megoldani. Vásárhelyi a megyei küldöttekkel történt tárgyalás után azonnal látta, hogy a megyei autonómia fellegvárakba húzódo erővel nem tud megbirkózni. A 22 megye területén alakult különböző társulatokat országos szervezetbe, a Tiszavölgyi Társulatba tömörítették, ahol a megyei ellenállás nem érvényesülhetett. Ez a független országos intézmény — a Helytartó Tanács felügyelete alatt ugyan — műszakilag függetlenül, rövid idő alatt bámulatos kezdeti eredményeket ért el. Vásárhelyi Pál 1845-ben elkészítette „előleges tervét”, amelyet — külföldi szakértők véleménye után — már 1846. márcus 25-én, 51. születésnapján letett a társulat asztalára, mint végleges tervezetet.

Néhány adat a monumentális munkából: 2 ezer szelvényrajz, a Tisza különböző szakaszáról. Pontos vázlatok az új meder és a tervezett 3555 kilométeres töltésről. Ezek a számok még a laikus számára is elképzelhetővé teszik a munka különlegesen nagy arányait: 101, illetve 106 medervágás és az új „vezérárkok” méretezése és szintezése. A folyó hossza ugyanis 1419 km-ről 966 km-re csökkent! De ebből az új Tisza-hosszból is 166 km teljesen új meder, tehát a régi folyóból mindössze 800 km maradt meg. Ha figyelembe vesszük a Tisza víztömegét, akkor látjuk ennek az igen nagy „természetátalakító” munkának jelentőségét.

A töltések 4,5 millió kataszteri holdat ármentesítettek és a vízszabályozással nyert szűzföld is meghaladta a hárommillió kataszteri holdat.

1846. április 8-án a Tiszavölgyi Társulat központi bizottsága a ma is álló Károlyi palotában, az Egyetem téren, ülést tartott a Tisza szabályozásánál követendő gyakorlati teendőkről. Vásárhelyi ekkor a társulat „elválasztott technikai főigazgatója” volt. Ezen az ülésen kellett a nagybárá, nemesi és dzsentri többséggel

szemben megvédenie terve „egységes” elgondolásait, a földéhes kapzsisággal szemben. Erejét meghaladó energiával küzdött, hogy a folyó-átvágásokat azonnal egységes töltésrendszer kövesse, mert a vízgazdálkodás, a vízrendezés „egy és oszthatatlan”. A beteg (az aldunai váltólázt soha ki nem heverő), agyondolgozott, szangvinikus Vásárhelyi az ostoba érvek elleni vitában annyira elragadtatta magát, hogy a tárgyalóasztal mellett gutaütés érte, és este 11 órakor, anélkül, hogy magá-

hoz tért volna, a szomszéd terem kanapéján meghalt.

Ami ellen Vásárhelyi küzdött, azt később semmi sem akadályozhatta meg. Esztelen átvágások, ide-oda helyeztetett és mindig a tulajdonos érdekeit szolgáló töltésrendszer, vagyis teljes anarchia következett ezután. 23 éven keresztül „folyt” ez a szennyes üzletelés, míg nem a Tisza 1879. évi áradása, mely Szeged teljes elpusztulásával járt, végre úgy ahogy „helyes mederbe terelte” a Tisza-szabályozás kérdését is.

Magyarka Ferenc

Közalkalmazottak Híradója

A Közalkalmazottak Szakszervezetének Csongrád megyei bizottsága Híradót jelentetett meg, amelyben rendszeresen közlik a megyebizottság határozatait, s tájékoztatják az alapszervezeteket, a szakszervezetükhöz tartozó tisztségviselőket a legfontosabb mozgalmi tennivalókról. Arra is számítanak, hogy a negyedévenként megjelenő Híradóban közreadhatják az alapszervezetek helyes kezdeményezéseit, tapasztalatokat, híreket.

Az első szám a napokban

jelent meg, s 32 oldalon bő tájékoztatást nyújt a tisztségviselőknek. Megismerhetik belőle a Közalkalmazottak Szakszervezetének negyedszázados múltját, azokat a megállapodásokat, amelyeket a megyei bizottság kötött a tanácsok vezetőivel. Régi tagok emlékeznek vissza az elmúlt 25 esztendőre, egy Szegváron lakó szakszervezeti főbizalmi mondja el örömeit és gondjait. Előzetest adnak a nyári üdültetésről, a jubileumi ünnepségekről, a sportmozgalomról és még sok másról.

A Fidelio új szereplői

Hagyomány a szegedi Operában, hogy bemutatóit néhány nap múltán módosított szereposztással megismétli. Nevezhetnénk újabb premiernek, ha több szereplő változik, s ha az előadás hangulata újraidezi a premierek vibráló, izgalmas légkörét.

A hétfő esti Fidelióra egyik sem jellemző. Az utóbbi, különösen nem: a szinpad ének gyakori bizonytalankodásait, ritmikai csúszásait, az alacsony intonációkat még az egyébként remeklő, Vaszty Viktor irányításával igazi beethoveni szimfonikushangon szóló zenekar sem tudta a rivaldán belülről visszatartani. Úgy tűnik, a pénteki, az „első számú bemutató” sikere után a produkció feszültségének természetesen ernyvése következett be. Ezt látszik igazolni, hogy az új énekesek egytől egyig megfeleltek a várakozásnak: rajtuk tehát aligha múlott.

A fogházparancsnok, Rocco szerepét Gregor József vette át Sinkó Györgytől, aki viszont Gregor premier-szerepét, Fernando miniszter kapta. Gregor József, akit mostanában ritkábban hallani Szegeden, a töle megszokott báronypuha tónusban, zeneileg ökonomikusan kidolgozott szöveget énekelt. Sinkó György pedig látványosan használta ki a miniszter igazságához-ítélke-

ző fentebb stíljének hálás lehetőségeit. Jaquino kísérember-figuráját rokonszenves emberi tulajdonságokkal, zavaró rájátszások nélkül állítja színpadra Juhász József, de oda kell figyelni a rabok első felvonásbeli körúrában az új szólistát, Martinek Csaba szép, finom vonalú tenorjára is.

N. I.

P. L.

Mennyi nyugdíjárulékot kell fizetni?

JOGI TANÁCSOK

K. L. olvasónk kéri, hogy ismertessük a nyugdíjárulék levonásáról szóló rendelkezést. Munkahelyén most fizették ki a részese-dést és szeretné tudni, hogy a különböző fizetések után hogyan kell adózni?

A dolgozókat terhelő nyugdíjárulék-fizetés kötelezettségéről a 2/1966. (I. 14.) Korm. számú rendelet és a 2/1966. (I. 14.) SZOT számú szabályzat intézkedik.

A rendelkezés szerint 1966. február 1-től járó munkabérek, pénz- és természetbeni juttatások után progresszív nyugdíjárulékot kell fizetni. A dolgozó arra a naptári hónapra, amelyre a kifizetett munkabér az 1800 forintot nem haladja meg, munkabérének 3 százalékat, az 1801-től 2300 forintig 4 százalékat, 2301-től 3000 forintig 5 százalékat köteles nyugdíjárulék címen fizetni. Ha a munkabér a 3000 forintot meghaladja, a nyugdíjárulék mértéke minden további megkezdett 1000 forintnál — az egész munkabérre számítva egy-egy százalékkal, de legfeljebb 10 százalékkal emelkedik. A nyugdíjárulékot a vállalat a dolgozó

munkabéréből köteles levonni.

Járuléklevonás szempontjából munkabérként kell számításba venni: a bérköltség, illetve a beralap terhére fizetett juttatásokat; a részese-dési alap terhére fizetett prémiumot, év végi részese-dést, nyereségprémiumot, nyereségjutalmat és a jutalmat; a jutalmazási keret, valamint a Pénzügyminisztérium által meghatározott egyéb keret terhére fizetett díjazásokat.

A rendelkezés szerint az év végi részese-dést az év végi juttatásoktól elkülönítetten kell meghatározni, mert külön kell utána a nyugdíjárulékot fizetni. Például: a dolgozó havi munkabére 2600 forint, a kifizetett év végi részese-dés összege 3200 forint. A dolgozótól a 2600 forint munkabér 5 százalékat, a kifizetett 3200 forint év végi részese-dés 6 százalékat kell nyugdíjárulék címen levonni. A dolgozó részére járó egyéb juttatások; nyereségprémium (előleg, rész-fizetés), nyereségjutalom, prémium stb. összegét hozzá kell adni a kifizetés hónap-jára járó munkabér összegé-

hez és a dolgozót terhelő nyugdíjárulék kulcsát az együttes összeg figyelembe-vételével kell megállapítani. Például: a dolgozó munkabére 3100 forint, a kifizetett nyereségprémium 3000 forint. A kettő együttes összege 6100 forint, a nyugdíjárulék kulcsa pedig 6 százalékos. Az így megállapított százaléknak megfelelő összeget a vállalat köteles a dolgozó munkabéréből levonni.

Dr. V. M.

Tücsökzene

A 70 éve született költőre, Szabó Lőrincre emlékezett hétfőn este a szegedi Minerva Színpad. A Bartók Béla Művelődési Központ-ban megrendezett irodalmi esten az 1957-ben elhunyt költő egyik, legismertebb ciklusának, a Tücsökzenének darabjai hangzottak el a fiatal versmondók ítélettel előadásában. A Tóthpál József által összeállított műsor sze-

replői, Molnár Judit, Maday Emőke, Novák Zoltán, Terszártya Gábor és Tolnai Mária valamennyien az írott sorok szellemét tolmácsolták — tehetséggel, sikerrel. Az emlékeztető irodalmi estén — amelyet Konter László rendezett — közreműködött még Kerek Ferenc (zongora), Román Zoltán (fuvola) és Weninger Róbert (hárfia).

Kölcsönös tájékoztatás

Tegnap, kedden délután a Szakszervezetek Csongrád megyei Tanácsának szegedi székházában az SZMT elnökségének tagjai és a Szeged m. i. városi tanács végrehajtó bizottságának vezetői eszmecsere folytattak idő-szerű szakszervezeti és várospolitikai kérdésekről. A szervezett munkások tisztségviselői tájékoztatták a tanács vezetőit azokról a kérdésekről, amelyeknek a megoldása elsősorban állami feladat, illetve csak közös erőfeszítéssel valósítható meg.

A tanács vezetői vázolták Szeged város rövidebb és hosszabb távú terveit, a városfejlesztés reális lehetőségeit. A kölcsönös tájékoztatás hasznos volt.

Sípos Iván hamvai

A forradalmak szegedi harcosa volt Sípos Iván: a Szeged és Vidéke, majd a Szegedi Vörös Újság hasábjain verseivel, vezércikkeivel küzdött a szocializmus igazáért. Korábban Juhász Gyula köszöntötte őt verssel. Új oltár számolyánál című versesfüzetéről Tóth Árpád írt méltatást a Nyugatba.

Az ellenforradalom földöntfutóvá tette, idegeit fölörölte, családi életét szétrombolta, őt magát a mákony, az alkohol mámorába taszította, majd egy kétségbeesett pillanatba a halálba. Sorsa példája annak, az elbukott forradalom, a győztes ellenforradalom hogyan tiport elegy ígéretes írói tehetséget.

A Kerepesi temetőben parcellája fölött lejárt a harminc év. Családja haza szeretné hozatni, hogy szegedi földben, fiának, az antifasiszta ellenállás szegedi hőseinek, Sípos Lászlónak szomszédságában leljen végleges nyugalmat.

A szocialista utókornak, Szeged városának erkölcsi figyelmessége lenne, hogy a forradalmak szegedi publicistájának hamvait hazahozassa, és méltó körülmények között helyezze örök pihenőre.

Szeged szobrai

László király (kb. 1040—1095)

(207.) A Móra Ferenc Múzeum képtárának fala előtt áll László király mészkő-szobra, amelyet 1700 körül készített az ismeretlen művész. A királyfigura korábban — István király hasonló korból származó szobrával együtt — az 1914-ben lebontott Dómotör templomban állt.

SZERDA, 1970. MÁRCIUS 25.

DÉLMAGYARORSZÁG 5